Coudenhove-Kalergi, Richard
A háború utáni Európa – liga vagy föderáció?
(1942)

[…] Nem érthetjük meg Európa problémáit annak felidézése nélkül, hogy Európa nem kontinens olyan értelemben, mint Amerika, Afrika, vagy Ausztrália, hanem inkább egy szubkontinens, mint India. Európa és India, Ázsia két sűrűn lakott és magasan civilizált félszigete, körülbelül azonos területtel és lakossággal rendelkezik. Mindkettő számos etnikai, nyelvészeti és vallási csoportot foglal magába, s mindkettő különböző államokra oszlik, amelyeknek eltérő történelmi hagyományai és helyi uralkodói vannak.

Indiához hasonlóan Európát is többször felosztották, megcsonkították hosszú és véres történelme során. Ugyanakkor az egyes népek közötti gyűlölet, megosztottság és ellentét ellenére mindkét szubkontinens – Európa csakúgy, mint India – az emberiség olyan csoportját alkotja, amely egységes civilizációval rendelkezik.

Egy évszázada létezett egy össz-indiai mozgalom, időközben pedig a pán-indiai nacionalizmus lett a világpolitika jelentős tényezőjévé.

Az I. világháború alatt nyoma sem volt semmiféle összeurópai érzelemnek, a páneurópai mozgalom csupán 1923-ban kezdődött, de olyan sebesen terjedt, hogy 1930-ban az európai unió szükségességét a kontinens valamennyi kormánya hivatalosan elismerte. Egyhangúan egyetértettek Briand javaslatával az európai unió megteremtését illetően, ugyanakkor nem tudtak megegyezni az egységes programban.

Az európaiak milliói vallják ma, hogy ha Briandnak sikerült volna merész tervét, az európai uniót megvalósítania, Hitler nem lehetett volna Németország vezére, és Európa most nem szenvedne a II. világháború igája alatt. Megértették, hogy mindkét háborút a szétdaraboltság és a nacionalizmus provokálta ki, és hogy tartós békét Európában csakis egy unió garantálhat. Európa szenvedő, elnyomott, éhező közösségé vált, amely gyűlöletet táplál a náci megszállókkal és együttműködőikkel szemben.

A háború kitörése új páneurópai hullám kialakulásához vezetett, amely Churchill szenzációs javaslatával érte el csúcspontját, amikor a francia kabinetnek felajánlotta, hogy közös parlamenttel alakítsanak francia–brit uniót. A háború kezdete óta Churchillen kívül más brit államférfiak is – Anthony Eden, Clement Attlee, Archibald Sinclair, L. S. Amery, Alfred Duff Cooper és Sir Walter Layton – hangsúlyozták a háború utáni unió szükségességét. Időközben több, illegalitásban lévő európai kormány vezetője emelt szót az unió mellett, mint Dr. Beneš, Csehszlovákia elnöke, Sikorski és Simovits tábornok Lengyelország, illetve Jugoszlávia miniszterelnöke, Spaak és Masaryk, Belgium, illetve Csehszlovákia külügyminisztere. Valamennyien tisztában vannak azzal a nyilvánvaló ténnyel, hogy a háborút követő európai unió feltétlenül szükséges, mivel egy szétaprózott Európában sem tartós béke, sem gazdasági újjáépítés nem lehetséges.

A háború utáni európai unió független a világ jövőbeli szervezetének formájától, szükségessége pedig olyan nyilvánvaló, mint Indiáé, ahol az egyesítés fog győzni, akár brit felségterület lesz a háború utáni Indiából, akár nem.

Bár a legtöbb európai elismeri a háborút követő európai egyesülés szükségességét, de ennek létrehozására még nem fogadtak el semmiféle programot.

Az európai egyesülés tervei különböznek annak arányában, hogy a tagállamok milyen mértékű szuverenitást kívánnak megőrizni.

Mindent összevetve e tervek két szélsőség között mozognak: a minimum és a maximum között. A minimális program az Európai Népek Ligája mellett teszi le a voksot, a maximális pedig az Európai Egyesült Államok mellett szól.

Az Európai Liga szuverén államok társulása lenne, amelyet egy állandó együttműködő- és koordináló hivatal fogna egybe az államfők és a szakértők időnkénti találkozói, a hadügyi- és biztonsági szervezetek közös rendszere, a közös döntőbíróság, közbenjárás, és békés változtatások, a kölcsönösen stabilizált valuták, a kedvezményes tarifák és a gyarmati együttműködés alapján.

Az Európai Ligán belül regionális föderációkat hoznának létre a hatalom újszerű és tartós kiegyensúlyozására és a nemzeti hegemónia újabb kísérletének ellensúlyozására. Csehszlovákia és Lengyelország tervbe vett egyfajta föderációt, míg Jugoszlávia és Görögország másfajta regionális föderációt. E két csoport egyfajta atommag kíván lenni: északon kelet-európai föderációként – amely egyszer majd valószínűleg Magyarországot és Ausztriát is magába foglalja –, illetve délen balkáni föderációként. További föderációk a skandináv, illetve az ibériai félsziget államait foglalhatnák magukban. A háború utáni Németország ellensúlyozására a nyugat-európai demokráciák szorosabb egységbe tömörülhetnének, amely Franciaországot, Belgiumot, Hollandiát és Svájcot foglalná magába. Íly módon Európa hét vagy nyolc föderáció szövetsége lenne, amelyek célja a kontinentális egység szorosabb formája felé való haladás.

Európa egyesítésének maximális programja Európát radikális átalakítással föderális állammá változtatná Svájc és az Amerikai Egyesült Államok mintájára. E program olyan föderális kormányt kíván felállítani, amely elég erős ahhoz, hogy megvalósítsa a békét, garantálja a fellendülést, megóvja Európa valamennyi lakosát a diktatúrától és az elnyomástól. Egy ilyen Európai Egyesült Államok nem csak föderális végrehajtó szervezetet, de föderális parlamentet, hadsereget és rendőrséget, föderális bíróságot és föderális központi jegybankot kíván, azon kívül európai külpolitikát, szociális- és gyarmati politikát, valamint vámhivatalt. Valamennyi tagállamnak el kellene fogadnia és érvényesíteni a közös Emberi Jogok Nyilatkozatát, ha szükséges, akár föderális végrehajtó közbenjárásával is.

Az egyes tagállamok szuverenitásának korlátozása ebben az Európai Egyesült Államokban nem mondana ellent a területi csoportok intézményeinek.

Az Európai Liga szervezése csekély ellenállásba ütközne, mivel nem sérti jelentősen a hagyományos európai nacionalista érzelmeket, ugyanakkor aligha lenne képes biztosítani a békét, valamint a fegyverek felhalmozását jelentősen redukálni. Szintén nem feltételezhető, hogy biztosítaná a demokráciát és valamennyi európait megvédene a kegyetlen, elnyomó kormányoktól. Nem vezethetne gyors gazdasági fellendüléshez

sem, mivel egyes regionális csoportok hamarosan emelni kezdenék a vámtarifát az ezt megakadályozó erős hatalom hiányában. A sikertelen Nemzetek Szövetsége pedig nem szolgálhat példaképül még Európára korlátozva sem.

A jövőbeli európai unió bizonyára az Európai Liga és az Európai Egyesült Államok közötti kompromisszumos megoldás lesz. A kompromisszum pontos karaktere nagyban függ attól, hogy Anglia és Oroszország csatlakozik-e az unióhoz. A jelen helyzetben ugyanis sem Anglia, sem Oroszország nem lenne hajlandó nemzeti szuverenitása jelentős részét feláldozni az európai föderáció érdekében, ugyanakkor elképzelhető, hogy autonóm részként betársulnának a Nemzetek Európai Ligájába.

Példának említeném, hogy L. S. Amery éveken keresztül kiállt a kontinentális Európa úniójának gondolata mellett, amely szoros együttműködésben lenne az Egyesült Brit Birodalommal. Ugyanakkor, a brit világbirodalom érdekeit szem előtt tartva, határozottan ellenzett minden olyan tervet, amely Angliát az európai unióba tagolná. Winston Churchill ugyancsak emellett foglalt állást. […]

A Szovjetunió még nem foglalt állást ez ügyben, de elképzelhetetlen, hogy Sztálin európai részről bármiféle ellenőrzést elfogadna belpolitikáját illetően.

Anglia és Oroszország viszonyulását az európai unióhoz most még túl korai lenne tárgyalni, tekintettel arra, hogy a birodalomban és a Szovjetunióban strukturális változások történhetnek a háború során. Bármi legyen is, a brit és az orosz hozzáállás döntő befolyást fog gyakorolni az európai unió létrejöttére. Az Európai Ligán belüli tagság alternatívája e három unió: Anglia, Európa és Oroszország szoros együttműködése lehetne, amely együttműködne Pánamerikával, és egyfajta átrendezett ázsiai csoporttal az új, a világot átölelő Nemzetek Ligájának keretein belül, amely területi egységekre alapozódna.

A német kérdés szintén jelentősen befolyásolja majd a háború utáni európai uniót. Az egyes nemzetek csak abban az esetben fogadják el az európai szövetséget, ha az egyszer s mindenkorra megszünteti a német hegemóniát. Abban az esetben, ha Németország – az Atlanti Charta értelmében – az invázió előtti határai közé szorul vissza, az egyesült Európa lakosságának egyötödét foglalja magában. Ez a kisebbség a demokratikus Európán belül képtelen lesz hegemóniára vagy invázióra Európa többi részének egyesült erőfeszítésével szemben, hiszen csakis az egység hiányában szenvedő Európa tette lehetővé Hitler számára, hogy egyik szomszédját a másik után megtámadja és elfoglalja. Az egyesült Európában semmi esélye sem lett volna a győzelemre. A nemzeti szuverenitás minél több elemét veszi át a föderáció, annál kevesebb esélye marad Európa bármely államának szomszédai fenyegetésére.

A gyilkos német elnyomás alatt jelenleg szenvedő nemzetek érzelmeken alapuló ellenállása nagyon megnehezít minden jövőbeli együttműködést Németországgal, ugyanakkor ez az együttműködés gazdaságilag nélkülözhetetlen lesz Európa újjáépítéséhez. Minél radikálisabban számolja fel az új Németország a nácizmust, bünteti meg a háborúban vétkes vezetőket, alakítja át a központi hatalmat igazi föderációvá, annál hamarabb lesz képes asszimilálódni az új Európába.

Az európai föderáció másik akadálya Anglia és Amerika azon aggodalma lehet, hogy az egyesült Európa esetleges katonai veszélyt jelenthet számukra, s ezzel az aggodalom-

mal valóban számolni kell. Európának komoly és reális garanciát kell nyújtania ahhoz, hogy szomszédjait meggyőzze békés külpolitikájáról. Európa békéjének leghathatósabb garanciája a demokráciára alapozott struktúrájában és belső tartásában rejlik, mert csakis egy imperializmus felé hajló nemzet által vezetett Európa folytathat agresszív politikát szomszédjaival szemben. Az egyenjogú nemzeteken alapuló demokratikus föderáció számára kizárt mindenféle agresszió. Évszázadokkal az unió létrejötte után, Svájc például még most sem tervezhetne agresszív, hódító háborút saját uniója szétesése nélkül.

Ha felidézzük, hogy az amerikai polgárháború után két generációra volt szükség észak és a dél kibékítésére, akkor legalább száz évnek kell majd eltelnie ahhoz, hogy elmúljon e borzalmas háború lélekre gyakorolt hatása.

Minden lélektani probléma mérlegelése mellett bölcs és igazságos cselekedet lenne, ha az egyesült Európa konkrét biztosítékokat adna a békére a felszabadítóknak azzal, hogy lemond a bombázó repülőgépek gyártásáról, valamint a tengeri hadiflottáról, mivel ezek hiánya eleve kizárná a támadó jellegű hadviselés lehetőségét. Ennek viszonzásaképpen Nagy-Britannia, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió garantálná Európa függetlenségét és integritását minden agresszióval és kísérlettel szemben, s ezzel megakadályozná bármelyikük nemzeti hegemóniára való törekvését.

Ilyen megállapodás az új világrend alapköve lenne, s egyben természetes folytatása annak a szerződésnek, amelyet Nagy-Britannia nemrég kötött Oroszországgal. Nem szabad ugyanis elfelednünk, hogy a páneurópai program nem Európa elszigetelését célozza, hanem a világbéke megvalósításának egyik fontos tényezője, hiszen miként ma is, mindenütt a világon léteznek helyi és nemzeten belüli problémák, s a jövőben is lesznek helyi, sőt egy egész kontinensre kiterjedő, vagy éppen világméretű konfliktusok.

Feltétlenül szükséges, hogy a nemzetek ligája foglalkozzon a kontinensekre kiterjedő valamennyi problémával, míg az európai hatalmak hatáskörüket csupán saját szubkontinensük problémáira korlátozzák.

Amerika szempontjából az európai unió az egyetlen praktikus megoldás a béke biztosítására, amelyet az európaiak széthúzása e rövid generáció során kétszer is alaposan megzavart. Ha ugyanis ez a békétlenség tovább folytatódik, akkor Amerikában minden további generáció számolhat azzal, hogy az európai béke és rend helyreállítására hadseregének át kell kelnie az Atlanti-óceánon. Mert 1500 év tapasztalata nyomán be kell látnunk, hogy Európának az unión kívül nincs más alternatívája az időnként kitörő háborúk megelőzésére.

Mindebből az következik, hogy ha Amerika békét akar teremteni Európában, akkor európai uniót kell létrehoznia.

Kétségtelen, hogy a háború befejezése után az Amerikai Egyesült Államok abban a helyzetben lesz, hogy Európa sorsára döntő befolyást gyakoroljon. Valószínűleg nem lesz véleménykülönbség az európai kérdést illetően a britek, az oroszok, de még a hazájukból elmenekült európai államférfiak között sem. Főleg Amerikán múlik, hogy az európai unió modellje a Nemzetek Ligája lesz-e, vagy pedig Európai Föderális Kormányt hoznak létre.

Az elnyomástól szenvedő európaiak milliói, akik a földeken, a bányákban, a gyárakban dolgoznak, vagy a csatamezőkön harcolnak, boldogan fogadnak majd minden olyan megoldást, amely biztosítja a békét, személyes- és nemzeti szabadságukat, a jólét lehetőségét az igazságos társadalmi rendszeren belül. E milliók a legnagyobb örömmel fogadnák az Európai Egyesült Államok létrehozását, amely elég erős lenne ahhoz, hogy biztosítsa a békét, az igazságosságot, a szabadságot és a boldogulás lehetőségét. Érdeklődési körük nem terjed ki a nemzeti szuverenitás jogi értelmezéseire. Elegük van a háborúkból, az elnyomásból, a szegénységből, és a nagy Amerika ösztönző példája nyomán hajlandóak új fejezetet nyitni történelmükben.

Mindezt azonban csak akkor valósíthatják meg, ha a győztes egyesült nemzetek – főleg az Amerikai Egyesült Államok – segítséget nyújtva hatalmukat e cél irányába fordítják.

Ha azonban az ellenségeskedések végeztével Európa különböző részei azonnal saját kormányuk alá rendeltetnek, új terrorista hullámok, fanatikus nacionalizmus, tömegmészárlások, gerilla-háborúk és ellentmondásos egyéni érdekek fogják szinte teljesen lehetetlenné tenni az európai unió létrejöttét. A siker titka tehát abban rejlik, hogy az európai unió létrehozására közvetlenül a háború befejezése után kell sort keríteni, majd pedig azonnal megtenni az első lépéseket Európa újjáépítése felé.

E cél megvalósítható, ha az Egyesült Nemzetek az Európa megszállása alatti végrehajtói hatalmát átadja az ún. „Európába akkreditált nagykövetnek”. E nagykövetnek – lehetőleg amerikainak – szakértői gárda, valamint európai tanácsadók állnának rendelkezésére, s a nagykövet nem csupán a legelső teendőket látná el, mint az éhező európaiak élelemmel való ellátását, de újra is szervezné az európai gazdasági életet, valamint az átmenet idejére a kontinens vezető gárdáját is. Az emigráns kormányoknak szuverenitásuk jelentős részét át kellene engedniük a nagykövetnek, és széleskörű kormányzói hatalommal felruházni a felszabadított, valamint a megszállás alatt lévő Európa területén.

A nagykövet a megszállás ideje alatt Európa szerte népszavazást rendezhetne az európai únió ügyében, amelyet összekötne az alkotmányozó gyűlési általános és demokratikus választással, amelynek feladata Európa föderális alkotmányának kidolgozása, és az új föderális vezető kinevezése lenne. A katonai megszállás lezárulásával ez az új vezető venné át a nemzeti kormányokkal együtt a rekonstrukció feladatát a nagykövettől.

A nyelv nem fog nagyobb nehézséget jelenteni az ilyen gyűlés számára. A föderáció nyelvéül az angolt és a franciát, a Nemzetek Ligájának hivatalos nyelvét kell elfogadni, addig is, amíg az alkotmányozó gyűlés ki nem nevez egy hivatalos európai nyelvet, amelyet majd Európa minden iskolájában tanítani fognak az anyanyelv mellett.

Az európai kérdés ilyen megoldása azonos lesz a brit kormány Indiának nemrég tett ajánlatával, amely az ellenségeskedések lezárulása után össz-indiai alkotmányozó gyűlést javasol. Ez meghatározná az indiai szubkontinens föderális jövőjét, és megalakítaná a pán-indiai kormányt.[…]

Amit India megfelelőnek és korrektnek talál, azt Európa sem utasíthatja el. Itt és ott egyedül csak a nép döntheti el, milyen formában kívánják föderális uniójukat.

Az európai unió előkészítését illetően nincs vesztegetnivaló időnk. A terveket már most össze kell állítanunk. E terveket jelentős fegyverként lehet bevetni a lélektani hadvise-

lésbe, amely meggyorsíthatja a diktátorok bukását. Ajánlatos lenne, ha az Egyesült Nemzetek minél hamarabb kinevezné jövendő nagykövetét Európa számára, annál is inkább, mert ez lehetővé tenné, hogy tanulmányozhassa hatalmas léptékű feladatát, és összeállíthassa az egyesült Európa ideiglenes kormányát.

E problémákkal nem lehet addig várni, amíg megnyerjük a háborút, annál is inkább, mert Európa történelmének legnagyobb forradalmához legjobb lélektani pillanat éppen az, amikor az ellenségeskedések megszűnnek, s egész Európa hirtelen megkönnyebbül, lerázva magáról az utóbbi évek hallatlan terhét. Csakis a lelkesedés és remény e pillanatában lesz lehetséges megteremteni az európai unió alapjait. Ha e döntő pillanat elmúlik, mint ahogyan 1918-ban is elmúlt, jóformán lehetetlenné válik az európai problémák radikális megoldása. Akkor valószínűleg el kell halasztanunk a harmadik világháború végéig. Tehát e háborúnak nem szabad véget érnie fegyverszünettel, hanem csak előzetes békével, megoldván Európa fő problémáit. A történelem bebizonyította, hogy azok a hónapok, amelyek a végső fegyverszünet és a békekötés között elteltek, nem a kedélyek elcsitulásának, hanem ellenkezőleg, azok fellángolásának hónapjai, s nagyban felelősek a következő húsz évben bekövetkezett anarchiáért, valamint a második világháborúért.

Tehát már most fel kell készülnünk a jövőben beköszöntő békére, készen kell állnunk arra, hogy a történelem e döntő óráját az európai unió megszületésének órájává, és ezzel az egész emberiség fényesebb szakaszává alakítsuk.

(Arany Ágnes fordítása)

Forrás:

Richard N. Coudenhove-Kalergi: *Postwar European Federation. Contributions of the Research Seminar for Postwar European Federation.* New York University, New York, 1943. 16–24.